217432 - Taraflardan Birinin Bulunmadığı Durumda Akit Meclisinin Hükmü

Soru

Taraflardan birinin bulunmadığı durumda akit meclisinin hükmü nedir?
Örnek: İnternette bir ürün tanıtılıyor, alıcı gelip ürünü satın alıyor; ancak satıcı akit meclisinde hazır bulunmuyor.

Detaylı cevap

Allah'a hamd olsun.

Birincisi:
Şer'î hükümlere göre, alışveriş yapan iki taraftan her birine, akdin yapıldığı mecliste bulundukları sürece, diğer tarafın rızasına ihtiyaç duymaksızın akdi bozma hakkı tanınmıştır. Taraflar meclisten ayrıldıklarında ise satış kesinleşir ve artık ancak karşılıklı rıza ile veya akdi feshetmeyi gerektiren bir sebep (meselâ malın ayıplı olması gibi) bulunursa bozulabilir.

Abdullah ibn Umar (radıyallahu anhuma)'dan rivayet edildiğine göre, Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:
"İki kişi alışveriş yaptığında, birlikte bulundukları ve ayrılmadıkları sürece her biri muhayyerdir. Eğer biri diğerine seçim hakkı tanır ve bu şekilde alışveriş yaparlarsa, satış kesinleşir. Eğer alışveriş yaptıktan sonra ayrılırlar ve hiçbirisi akdi bozmazsa, satış kesinleşmiş olur." (Buhârî 2112; Muslim 1521)

Eğer taraflardan biri akit meclisinde hazır değilse—meselâ satıcı alıcıya "Sana arabamı şu fiyata sattım" diye bir mesaj gönderir, mesaj alıcıya ulaşır ve o da kabul ederse—alışveriş geçerli olur. Bu durumda alıcı, mesajın kendisine ulaştığı ve kabul ettiği mecliste bulunduğu sürece akdi bozma hakkına sahiptir.

"el-Mevsûa el-Fıkhiyye"de (30/ 217-218) şöyle denilmiştir:

“Nasıl ki akit, hazır bulunan iki kişi arasında icap ve kabul ile sahih oluyorsa, aynı şekilde gaipler arasında da yazı, elçi gönderme ve benzeri yollarla sahih olur. Bir kimse diğerine ‘Sana evimi şu fiyata sattım’ diye yazsa, yazı ona ulaşıp kabul ederse akit gerçekleşmiş olur. Fakihlerin ifadelerinden anlaşılan şudur ki: Tarafların gaip olduğu durumda akit meclisi, teklifin ulaştığı kişinin kabul ettiği yerdir.”

Buna göre, internet üzerinden yapılan alışverişte de alıcıya, kabul ettiği mecliste bulunduğu sürece “meclis muhayyerliği” hakkı tanınır.

Ancak bazı âlimler, bu şekilde yapılan ve tarafların aynı mecliste bulunmadığı satışlarda “meclis muhayyerliği”nin bulunmadığını tercih etmişlerdir. Nitekim Muhammad ibn Salih al-Useymin şöyle demiştir:
“Peygamber’in ‘İki kişi alışveriş yaptığında, ayrılmadıkları sürece muhayyerdirler ve birlikte bulunurlar’ sözü, birlikte olma şartını pekiştirir. Buna göre, telefonla yapılan alışverişte muhayyerlik yoktur; biri ‘sattım’, diğeri ‘aldım’ dediği anda satış kesinleşir.”

(el Şerhul mumti 8/262)

Eğer internet üzerinden yapılan alışverişte, kabulden sonra geri dönüş imkânı yoksa veya satıcı böyle bir şart koşmuşsa, bu durumda meclis muhayyerliği düşer ve satış, alıcının kabulüyle birlikte bağlayıcı hâle gelir. Artık akdi bozma hakkı ancak geçerli bir sebebe dayanır. Zira taraflardan biri “muhayyerlik yoktur” diye şart koşar ve diğeri de bunu kabul ederse, bu şart geçerli olur. (el Muğni 6/15-16)

Allah en doğrusunu bilir.